

Nyhedsbrev

September 2018

Nye tider!

Efterårsferien den 13.-21. oktober

I efterårsferien har vi fokus på aktiviteter omkring ODIN – museets nybyggede 1:1 kopi af Danmarks første lokomotiv. Hele ugen vil gæsterne på Danmarks Jernbanemuseum møde fire forskellige karakterer fra fortiden i et interaktivt teater. Handlingen foregår i tiden omkring 1847, hvor den første jernbane i det danske kongerige åbnede. Den nye transportform var markant anderledes end tidligere tiders. Den besad en hidtil uset kraft og kørte med en hidtil uset fart gennem landskabet.

Nogle havde set frem til banen i flere år, mens andre var mere skeptiske. Nogle så deres marker blive skåret igennem af skinner, mens andre måtte afstå deres huse på grund af jernbanen. Andre frygtede endog de kraftfulde maskiner, og de havde læst om voldsomme ulykker i udlandet. I dag ser vi jernbanen som en selvfølge, men sådan var det ikke i begyndelsen. De fire karakterer i teaterstykket repræsenterer fire forskellige holdninger til jernbanen. Skuespillerne inddrager gæsterne, der ser sagen fra flere sider. Alt sammen med ODIN som kulisser.

I efterårsferien vil børnene ligeledes få mulighed for at blive lærling hos Otto Busse, den første leder af maskinafdelingen for den danske jernbane. Børnene skal løse en række opgaver, hvor de skal helt tæt på ODIN og undersøge lokomotivet og tenderen. Der udleveres et lærlingebevis og et flot ODIN-badges som præmie.

Veterantog til Nyborg, Tommerup og Middelfart

Traditionen tro kører museet hver dag i efterårsferien veterantog fra Odense Banegård. I år med motorvognen MO 1846 i de to weekender og damplokomotivet K 563 i hverdagens. Som noget nyt kører vi i år til henholdsvis Nyborg og Middelfart i weekenderne. I hverdagens går turen til Tommerup. Der er to afgang pr. dag. Turene med veterantog er gratis for medlemmer af Museumsklubben. Der betales kun for billetgebyret. Se mere om billetkøb og afgangstider på jernbanemuseet.dk

Danmarks Jernbanemuseum

Nyt fra museumsdirektøren

Så er sommeren forbi, og vi kan se tilbage på en begivenhedsrig sommer. Den blev indledt med markeringen af et-årsdagen for åbningen af *På Sporet af Historien*, hvor der er stort nyt legeland og et minitog, modelleret efter et typisk eksprestog fra 1950'erne og 1960'erne. Derefter blev museets nye havebane ved Dronning Louises Station indviet med bistand fra hele personalet. Det var i de sidste dage op til åbningen nødvendigt at gøre en ekstra indsats for at få banens huse bygget færdige, men det lykkedes, takket været et stort antal, næsten frivillige, husbyggere.

Men ellers var sommeren præget af færdiggørelsen af ODIN, kopien af Danmarks første damplokomotiv, der i originaludgaven blev leveret til åbningen af kongeriget Danmarks første jernbane i 1847. 14 år har kopien eller replikaen været undervejs, og det gav da også genlyd i medierne. Både i lokale medier, i DR TV og på TV 2 Fyn var der fine reportager om projektet og lokomotivet. Den 15. september var der så officiel præsentation med deltagelse af mange fremmødte fra ind- og udland - og servering af gratis ODIN-øl, sodavand og pølser fra grillen. ODIN kan se frem til at spille DEN centrale rolle i museets kommende aktiviteter.

Også i efterårsferien er lokomotivet museets vigtigste aktør og statist i de skuespilaktiviteter, der bl.a. bliver en del af den oplysende underholdning i uge 42. Vil man se ODIN og vide mere om baggrunden, kan man desuden besøge

udstillingen *Nye tider!*, der også åbnede i september. Her kan man følge, hvordan maskinen arbejder, hvordan befolkningen tog imod det nye fænomen, og hvad det var for en revolution af trafikken i Danmark, ODIN og den nye bane indvarslede. Der er udarbejdet et mindre katalog hertil.

Sommervejret var jo desværre usædvanligt dårligt i år, set med museumsøjne i hvert fald. F.eks. betød brandfaren, at der ikke kunne køres damptog, men det skulle vi være ude over nu og i efterårsferien. Vi må også konstatere, at besøgstallet sommeren over lå lavere end sidste år. Det kan vi forhåbentlig rette op på i resten af året og til næste år, hvor vi desuden vover at planlægge efter at køre med flere veteranog, end tilfældet har været i 2018.

PS: Har du været "inde" på www.jernbanekilder.dk? Ellers prøv det!

Steen Ousager

Arrangement med Danmarks ældste damplokomotiv

I september kunne Danmarks Jernbanemuseum præsentere en kopi af Danmarks første damplokomotiv fra 1847. Nu vil vi se nærmere på Danmarks ældste, *originale* damplokomotiv, H 40. H 40 blev anskaffet til de nyoprettede Jysk-Fynske Statsbaner i 1868 og kørte i 77 år, inden det blev restaureret i 1947 til museumsformål af en række frivillige jernbaneinteresserede og Det Danske Petroleums Aktieselskab. Nu er vi så fremme ved 150-året for anskaffelsen, og det vil vi gerne markere på Danmarks Jernbanemuseum. Det gør vi ved at holde aftenåbent den 6. december kl. 19-21, dagen før den dato, der i lokomotivets reparationsprotokol er angivet som ibrugtagningsdagen.

Der vil være gratis adgang, og vi vil udbringe en skål for jubilaren. Se nærmere på vores hjemmeside og Facebook-side, når vi nærmer os december.

Malerier til samlingen

Danmarks Jernbanemuseum får ofte uopfordret tilbudt genstande til samlingen. Her er det museumsinspektørens opgave at vurdere, om museet vil modtage genstandene. Museet indsamler reflekteret og påholdende. Museet hjemtager kun en genstand, hvis vi vurderer, at den mangler i samlingen eller kan bidrage med ny viden. Ved siden af de aktive indsamlingskammerer holder vi også et vågent øje med bl.a. jernbanemalerier for at se, om samlingen kan udvides. Museet har således for nylig anskaffet sig to nye malerier til samlingen.

Nyborg-maleren George Nielsens maleri forestiller et damplokomotiv på viadukten ved Frisengårdsvej i Nyborg. Hvorfor lige dette motiv har optaget maleren er svært at svare på, men museets interesse for maleriet blev vakt gennem en udstilling med George Nielsens malerier på Fyens.dk. Maleriet bidrager til historien om Svendborg-Nyborg banen, da motivet kan stedfæstes, hvilket ikke altid er tilfældet med landskabsmalerierne i museets samling. Museet ønskede at affotografere maleriet og tog derfor kontakt til ejeren, Bjarne Gregersen. Han valgte at donere maleriet til museet, og dermed er det blevet en del af samlingen.

1: Bjarne Gregersen (tv) overrækker Georg Nielsen-maleriet til museets direktør Steen Ousager i juni 2018. Bjarne Gregersen har arvet maleriet fra sin far, der købte det på en udstilling i 1965. Motivet minder Bjarne om hans skolevej på cykel fra Heskrokrogen til Vestervold Skole i hans sidste år i folkeskolen.

2: Maleri af Kay Christensen (1899-1981) er købt på auktion og er uden titel og årstal. Der findes litografier af samme kunstner med næsten identisk motiv, med titlen "Jernbane Kupeen" – også udateret.

Det andet maleri skiller sig ud, fordi det vender det klassiske jernbanemotiv på hovedet. Fremfor motiver af lokomotiver, jernbaner og stationer skildrer det togrejsen, som passageren oplever den. På maleriet ses konturen af en ung pige, der kigger, eftertænksomt eller drømmende, ud af et kupévindue. De fleste togpassagerer vil kunne sætte sig i pigens sted – godt til rette i sædet – og betragte landskabet, der farer forbi kupévinduet eller for at drømme sig væk, mens ens mål for rejsen nærmer sig. Dette maleri af Kay Christensen har museet købt på auktion.

Danmarks Jernbanemuseum arbejder med at indsamle, registrere, bevare, forske i og formidle Danmarks jernbanehistorie og dens betydning for det danske samfund. Det hele begynder med indsamlingen, som kan ske på flere forskellige måder, hvilket malerierne er eksempler på.

Velkommen til ODIN

Lørdag den 15. september var en festdag på Danmarks Jernbanemuseum. Endelig – efter 14 års arbejde – kunne museet præsentere en 1:1 køreklar kopi af Danmarks første lokomotiv, ODIN. Museet var glad for, at så mange klubmedlemmer, samarbejdspartnere og øvrige gæster deltog i festlighederne. Museets fotograf, Flemming Wedell, var på pletten og har taget disse billeder fra dagen.

1: Det oprindelige lokomotiv ODIN kom til Danmark i 1846 og blev ophugget i 1876 – flere år før man begyndte at indsamle jernbane-relaterede genstande i museumssammenhæng. Danmarks Jernbanemuseum har bygget en kopi af ODIN for at kunne vise, hvordan et lokomotiv fra den periode ser ud, og hvordan det fungerer. ODIN – og dets samtidige lokomotiver – adskiller sig nemlig væsentligt fra andre lokomotiver, der er bevaret på Danmarks Jernbanemuseum. Museet udstiller i dag Danmarks ældst bevarede lokomotiv, H40, fra 1868. På de tyve år mellem ODIN og H40 er der sket en væsentlig udvikling. ODIN repræsenterer de første år med jernbane i Danmark og kan folde den historie ud.

2: For de to engelske jernbanespecialister, Michael R. Bailey (th) og John P. Glithero, var festdagen for ODIN en helt særlig dag. Uden dem havde opgaven med at genskabe ODIN været noget nær umulig. De originale tegninger af ODIN er for længst gået tabt, og der findes ingen billeder af det originale lokomotiv. Michael og John har på basis af en lang række lokomotiv- og arkivstudier udarbejdet grundtegningsmaterialet. Museet udgav på det grundlag i 2004 bogen "The ODIN-Project", der har været udgangspunkt for museets byggeprojekt.

3: For Jørgen Lindevall (th) var festdagen også noget helt særligt. I 14 år har han ledet projektet med ODIN. Det har været en meget omfattende og kompliceret opgave – selv for en mand, der har restaureret flere damplokomotiver og haft interesse for mekanik fra barnsben. Jørgen har været nødsaget til at tænke i flere alternative løsninger, fordi de originale tegninger er væk. De enkelte dele kan ikke købes i Silvan, så Jørgen har været i kontakt med adskillige firmaer, som har fremstillet dele specielt til ODIN.

4: I lørdags var museet også klar med en ny særudstilling: Nye tider! ODIN og den første jernbane i Danmark. Udstillingen tager udgangspunkt i årene før og efter jernbanen, København-Roskilde, åbnede i 1847. I dag er jernbanen en selvfølge, men sådan var det ikke de første år. I udstillingen formidles det, hvordan jernbanen blev modtaget og anvendt de første år. Jernbanen skar sig gennem marker, og regler for færdsel var nødvendige for at undgå ulykker. ODIN står som en naturlig og central genstand i udstillingen.

5: Danmarks Jernbanemuseum har en lang række frivillige, som er uddannet til at køre med de forskellige veteranog. Jørgen Lindevall er uddannet lokomotivfører og pt. den eneste, som har tilladelse til at køre ODIN. I den kommende tid skal flere oplæres, uddannes og godkendes til at køre med ODIN på museets egen strækning. Det er planen, at museet i 2019 kan tilbyde kørsler med ODIN på udvalgte dage. På festdagen var ODIN trækraft for to vogne, nemlig Grønholtvognen og Skovvognen. Grønholtvognen fra 1862 er Danmarks ældst bevarede personvogn. Den blev færdigrestaureret i 2016 efter mere end 5 års arbejde i museets værksteder. Skovvognen, CC 322, er fra 1880 og landets ældst bevarede skovvogn, bygget til Klampenborgbanen. Den blev restaureret i 2000.

Mændene bag ODIN

ODIN har været et omfattende og kompliceret byggeprojekt gennem 14 år. ODIN er bygget helt fra bunden og uden det originale lokomotiv som pejling. De originale tegninger af Odin gik tabt, da den engelske fabrik, Sharp Brothers i Manchester, hvor Odin blev bygget, brændte. Heldigvis havde en tidligere ansat bevaret en ordrebog, hvori der stod, hvilke ønsker den danske stat havde til materialer til de første lokomotiver. Grundtegningsmaterialet er udarbejdet på basis af en lang række lokomotiv- og arkivstudier af de to engelske specialister Michael R. Bailey og John P. Glithero.

Danmarks Jernbanemuseums kopi af ODIN er bygget i museets fredede remise i Roskilde under ledelse af Jørgen Lindevall, som er værkstedsansvarlig. Størstedelen af arbejdet er udført af en gruppe af museets frivillige, der i øvrigt vedligeholder og restaurerer museets samling. De frivillige har tildannet og samlet, herunder sammennittede dele, der er udskåret og produceret hos specialhåndværkere i ind- og udland eller på museet. Selve dampkedlen er dog tildannet som en komplet komponent på en godkendt kedelfabrik. På billedet ses nogle af de frivillige, som har deltaget i arbejdet med at genskabe så tro en kopi som muligt af ODIN. Billedet er taget den 19. juni i Roskilde remise, lige inden ODIN sendes med lastbil til museet i Odense. *Fra venstre mod højre ses:*

Joachim Larsen arbejder til daglig som lokomotivfører. Joachim har især arbejdet med kedlen. Han har bl.a. stået for haner og gevind på kedlen.

Arne Larsen er tidligere tømrer. Arne har været med til al træarbejdet. Han har bl.a. stået for kedelbeklædningen, for træsæderne på tenderen og pufferplankerne.

Jørgen Lindevall er værkstedsansvarlig. Jørgen har været frivillig på museet siden 1986 og blev fastansat i 2001. Jørgen er uddannet lokomotivfører og har restaureret adskillige lokomotiver. Han har dog aldrig før bygget et fra bunden. Jørgen har sammen med Jens Bonde udarbejdet alle arbejdstegninger. Jørgen har haft ansvaret for det omfattende byggeprojekt.

Keld Carentius er tidligere VVS-arbejder. Keld har bidraget med hjælp og viden omkring bl.a. røgkammerarbejdet og monteringsarbejdet.

Jens Bonde arbejder til daglig som ingeniør. Jens har i tæt samarbejde med Jørgen Lindevall udarbejdet arbejdstegningerne til ODIN i programmet SolidWorks. Dvs. de tegninger, der er brugt til at producere eller bestille de enkelte dele på museet eller hos eksterne specialhåndværkere i ind- og udland.

Per Jensen er tidligere smed. Per har stået for meget af smedearbejdet, f.eks. navnepladeholderen til ODIN-skiltet og værktøjskasser på tenderen.

Bent Hansen er alt-mulig-mand. Bent har lagt mange timer i ODIN, især det sidste halve år. Han har bl.a. stået for stangtræk og cylinderudblæsningsventiler.

Henning Bent Jensen er tidligere maskinarbejder. Henning Bent har drejet mange af de dele, som bruges til ODIN f.eks. bolte og bøsninger.

Ole Søndergaard er ingeniør og forhenværende direktør for Privatbanetilsynet. Ole har fulgt projektet de 14 år, det har været undervejs, og hjulpet med tegninger og gode råd til Jørgen Lindevall og holdet af frivillige.

Jørgen Andersen er tidligere automekaniker og pladesmed. Jørgen har hjulpet med at nitte skærme og montere mange af delene på ODIN.

Morten Rasmussen ejer Ringsted Mobilkran og er intet mindre end en tusindkunstner. Morten er manden bag mange af de specialproduktioner, der har været nødvendige for at genskabe ODIN. Han har bl.a. produceret messingskærme, puffer og sikkerhedsventiler.

Nyt logo

Som faste læsere af Nyhedsbrevet vil kunne se, så har Danmarks Jernbanemuseum fået nyt logo med tilknyttet nyt designprogram. Et nyt logo kræver mange overvejelser, da det er museets officielle ansigt udadtil. Et logo skal gerne i et enkelt udtryk være med til at understrege en virksomheds profil.

Danmarks Jernbanemuseums tidligere logo havde som det centrale element et vingehjul, hvilket har historiske rødder i DSB. Logoet havde efterhånden en del år på bagen og havde ikke længere et moderne udtryk. Fra årsskiftet 2016/17 blev Danmarks Jernbanemuseum en erhvervsdrivende fond, hvilket gav yderligere anledning til logo-overvejelser. Selve processen med at tage beslutningen og nå frem til et nyt logo har dermed taget ca. 1,5 år. Det kan virke som lang tid, men det har været helt centralt at få et udtryk, der viser essensen af museet.

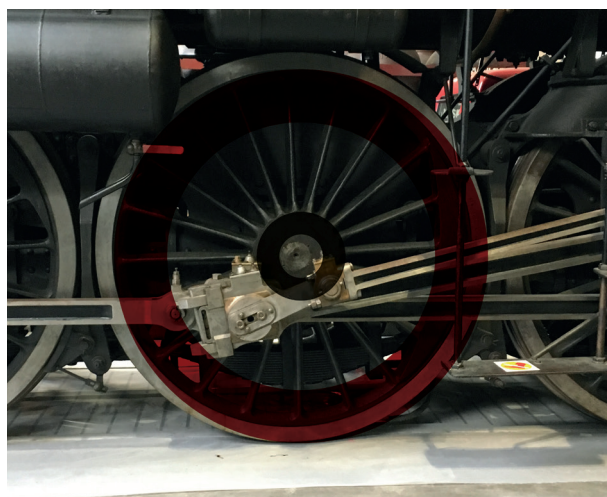
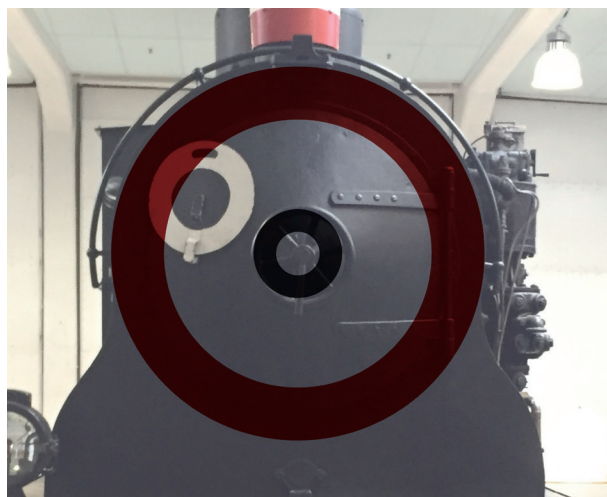
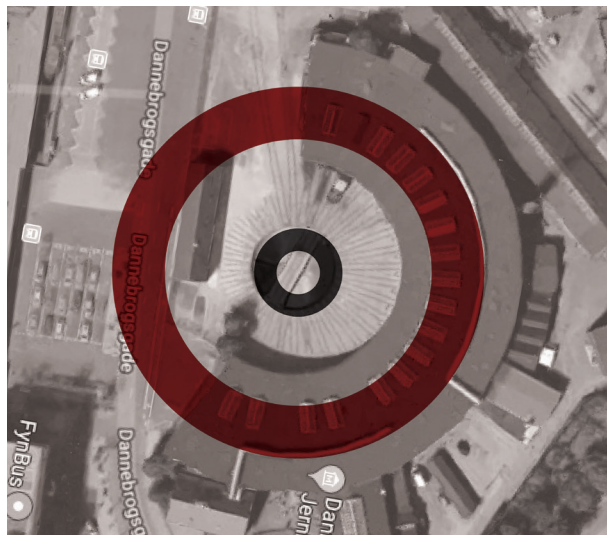
Det resulterede i, at to forskellige firmaer gav deres bud på et nyt logo. I begge tilfælde havde medarbejdere fra museet fortalt om vores DNA, ligesom firmaerne havde besøgt museets udstillinger. Valget faldt på firmet STEP, der præsenterede et meget enkelt logo med et navnetræk og et bomærke. Bomærket kan aflæses på flere måder, men grundlæggende er det museets remise, det illustrerer.

Danmarks Jernbanemuseum

Der er udarbejdet en designguide i tilknytning til logoet med retningslinjer for, hvordan museet bør anvende logoet i relation til fotografier, opsætning af foldere, ved skiltning - ja alt, hvad der udgives af materiale for museet. I designguiden bliver der lagt vægt på at anvende de materialer og udtryk, der findes i museet. Det være sig damplokomotivernes lidt grove overflade, der kan fungere som baggrund for en tekst, en tegning af et lokomotiv, der kan fungere som grafisk element på merchandise eller et smukt detaljebillede som forside på en flyer.

I løbet af efteråret 2018 og vinteren 2019 vil skilte og flyers blive udskiftet og få det nye designudtryk. Det kombineres med lanceringen af en ny hjemmeside for museet, forhåbentlig omkring årsskiftet.

Veterantogskørsel på Kystbanen

Danmarks Jernbanemuseum tilbyder anderledes veteran-togsture rundt i Danmark. Turene i de historiske tog gøres levende af fortællinger om de steder, vi kører forbi, og de steder, hvor vi gør holdt. Lørdag den 11. november er Danmarks Jernbanemuseum atter vært for en tur ad Kystbanen fra Københavns Hovedbanegård til Helsingør (og retur) i et af vores historiske damplokomotiver, S 736. Undervejs gøres holdt, og vi fortæller blandt andet om den mere end 100 år gamle strækning og den særlige jernbanearkitektur, der er tilknyttet. Vi beretter også om det materiel, der transporterer os på dagen: Det 90 år gamle damplokomotiv og de vogne, det trækker.

Se jernbanemuseet.dk og museets Facebook-side for yderligere information om kørslen inkl. afgangstid og billetpriser. Billetter til turen købes via Billet.dk. Som klubmedlem fås billetterne til en særlig pris, og du kan købe billet med rabat, både til dig selv og én ledsager. Ved billettering ombord på toget skal gyldigt klubkort fremvises.

Damplokomotivet S 736 blev bygget på Frichs Maskinfabrik og Kedelsmedie i 1928. S-maskinerne kørte på Sjælland og Falster.

Tak for jeres besvarelser

I maj måned har Danmarks Jernbanemuseum i samarbejde med studerende fra Erhvervsakademi Lillebælt gennemført en on-line spørgeskemaanalyse blandt alle klubmedlemmer, der har oplyst en gyldig mailadresse. Vi fik rigtig mange besvarelser, helt præcist 425 svar. Analysen har givet os et godt indblik i, hvem vores medlemmer er i forhold til geografi, aldersfordeling, brug af museet og brug af de forskellige medlemsfordele. I er heldigvis flittige gæster og tager også gerne gæster med på museet. Vi takker for de mange input. De bliver taget med, når vi planlægger aktiviteter for sæson 2019.

Dannebrogsgade 24 • 5000 Odense C • www.jernbanemuseet.dk

Danmarks Jernbanemuseum

Bidragydere: Steen Ousager, Anna Back Larsen, Nanna Anette Møller Larsen og Gitte Høegh van Deurs • Henvendelser til redaktionen på info@jernbanemuseet.dk • Fotos og illustrationer: Flemming Wedell, Helle Nørregaard Jensen og Danmarks Jernbanemuseum • Nyhedsbrevet udsendes fire gange årligt til Danmarks Jernbanemuseums klubmedlemmer, som desuden modtager museets årsskrift • Følg os på Facebook, hvor vi jævnligt informerer om kommende aktiviteter og fortæller spændende historier fra museet og værkstederne.